

**ФОНД ДЕРЖАВНОГО МАЙНА УКРАЇНИ
РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
ФОНДУ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА УКРАЇНИ
ПО ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

вул.Небесної Сотні, 1/23, м.Полтава, 36014
тел.: (0532) 2-92-06, факс: (0532) 50-15-13
email:info_53@spfu.gov.ua Код ЄДРПОУ 22527015

24.11.2017 №18-001-4528

На № _____

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.089.01 у Харківському
національному університеті міського
господарства імені О.М.Бекетова
д.е.н., професору Т.В.Момот

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Гайденка Сергія Миколайовича
на тему «Формування та реалізація стратегій розвитку підприємств
житлово-комунального господарства»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Прагнення України подолати економічне відставання із подальшою інтеграцією у світове співтовариство зумовлює необхідність ефективного функціонування житлово-комунального господарства, результати діяльності якого забезпечують не лише першочергові потреби населення, а й суттєво впливають на створення необхідних умов розвитку інших галузей економіки. На сьогодні житлово-комунальне господарство є одним з найважливіших секторів економіки, яке містить в собі велику кількість різнобічних проблем,

що призводять до техногенних аварій, пов'язаних із великомасштабними збитками.

Житлово-комунальне господарство на сьогодні чи не єдина галузь національного господарства, в якій ринкові перетворення відбуваються дуже повільно. Неприятливі економічні та інституційні умови функціонування підприємств галузі, адміністративне регулювання тарифоутворення та відсутність політичної волі проводити структурні реформи суттєво зменшують ефективність діяльності підприємств ЖКГ.

Існуючі механізми формування фінансових ресурсів у галузі житлово-комунального господарства потребують удосконалення, що в поєднанні з високим рівнем централізації управління житлово-комунальними підприємствами, невизначеністю стратегічних напрямів розвитку та відсутністю можливості у споживачів житлово-комунальних послуг (ЖКП) впливати на їх якість, є основними перешкодами на шляху до підвищення ефективності функціонування підприємств ЖКГ.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації.

Дисертація Гайденка С.М. є завершеним науковим дослідженням в галузі економіки та управління підприємствами житлово-комунального господарства. Наукові положення, висновки та рекомендації базуються на роботах провідних вітчизняних і закордонних вчених з досліджуваної проблеми, результатах наукових досліджень, аналізі статистичного матеріалу, правових і законодавчих актах. У дисертації використані такі наукові методи: теоретичного узагальнення та систематизації; системного аналізу, абстракції та аналогії; економічного аналізу; економіко-математичного; графічно-аналітичний метод; метод SWOT-аналізу та сценарний підхід.

Положення дисертації були впроваджені в конкретні пропозиції щодо розробки стратегій розвитку підприємств житлово-комунального господарства.

Метою дослідження декларується розробка науково-методичних

підходів і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ. Об'єктом дослідження визначається процес формування та реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ.

Автором в роботі виділено блок завдань, серед яких дослідження моделі функціонування та розвитку ЖКГ за кордоном, можливості їх імплементації в Україні; визначення задачі стратегічного управління та специфіки формування стратегій розвитку підприємств ЖКГ; аналіз стратегічних проблем розвитку підприємств ЖКГ України та Харківської області; визначення впливу державного регулювання на розвиток підприємств галузі; формування моделі стратегічного управління розвитком на рівні підприємства ЖКГ та вибір системи стратегічних показників їх розвитку; розробка сценарного підходу до вибору стратегій розвитку для підприємств ЖКГ та механізму їх реалізації.

Вірогідність дисертаційної роботи

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації достатньо обґрунтовані (визначається опрацюванням і використанням великої кількості наукових праць відомих вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування стратегії розвитку підприємств; проблем стратегічного управління розвитком підприємств житлово-комунального господарства; базуються на використанні класичних та новітніх поглядів на підходи щодо системи управління розвитком підприємств; містять ознаки наукової новизни, мають практичне значення для формування та реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів дисертаційного роботи забезпечується цілеспрямованим відбором ***наукових підходів і методів***, які були використані при вирішенні поставлених завдань. Автор в процесі дослідження орієнтувався на технологію наукових досліджень, фундаментальні положення економічної теорії, макро- та мікроекономіки, статистики, економіко-математичного моделювання. Дисертантом використовувались такі методи дослідження: систематизації; системного аналізу, абстракції та аналогії;

економічного аналізу; економіко-математичного аналізу; графічно-аналітичний метод, метод SWOT-аналізу та сценарний підхід.

В роботі використано значний статистичний матеріал та повну і якісну відомчу інформацію щодо стану, проблем, стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства. Висновки і рекомендації автора логічно випливають із виконаного дослідження, не викликають принципових заперечень.

Наукове значення одержаних результатів дослідження

Основний науковий результат дисертації полягає у розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ.

Отримані теоретико-практичні результати дисертаційної роботи відповідають об'єктивній реальності вдосконалення процесу управління розвитком підприємств ЖКГ. Обсяг матеріалу є достатнім в обґрунтуванні запропонованих дисертантом висновків та рекомендацій, а пропоновані моделі, сценарії стратегій розвитку підприємств ЖКГ є можливими до практичного запровадження. Крім того, матеріали дисертації апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях.

Викладені в дисертації положення, висновки і пропозиції достатньо науково аргументовані, базуються на достовірних наукових та статистичних джерелах, мають теоретичне і практичне значення та ознаки наукової новизни.

3. Наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Найбільш суттєві елементи наукової новизни полягають в удосконаленні:

- поняття «стратегія розвитку підприємств ЖКГ», яке на відміну від існуючих з урахуванням галузевої специфіки та конкретних умов України визначене як комплекс довгострокових керованих дій, спрямованих на

удосконалення якості надання послуг споживачам на основі використання методів, інструментарію, моделей, орієнтованих на досягнення кількісно визначених цілей у контексті узгодження інтересів і можливостей споживачів, підприємств ЖКГ, територіальної громади, держави та інших зацікавлених осіб;

- комплексного інформаційно-аналітичне та методичного забезпечення процесу розробки і реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ, використання якого, у доповнення до існуючого, з урахуванням цілей, результатів оцінювання стану та напрямів розвитку конкретних підприємств ЖКГ, дозволяє сформулювати і реалізувати стратегії, які враховують трансформації у зовнішньому середовищі, стан підприємства та особливості взаємодії з зацікавленими особами;

- підходу до визначення стратегічних економічних індикаторів управління розвитком підприємств ЖКГ за допомогою моделювання причинно-наслідкових зв'язків між трьома групами факторів: що визначаються споживачами (рівень оплати населенням за житлово-комунальні послуги, грошові доходи і/або сукупні ресурси домогосподарств, у тому числі заробітна плата); що характеризують стан підприємств (кредиторська і дебіторська заборгованість, у тому числі, населення); що відображають тарифну політику держави (рівень відшкодування затвердженими тарифами фактичної собівартості житлово-комунальних послуг);

- сценарний підхід до формування стратегій розвитку підприємств ЖКГ, який у доповнення до існуючого, дозволяє здійснити вибір відповідного сценарію розвитку, враховуючи особливості зовнішнього (держава, споживачі) й внутрішнього середовища та функціонування підприємств ЖКГ різних підгалузей та з різними економічними показниками.

Дані результати висвітлюють вирішення основної мети дисертаційної роботи, отримані особисто автором, дають можливість зробити висновок про наявність елементів наукової новизни.

Перший результат висвітлено у таких публікаціях:

1. Sergiy Gaydenko. Main aspects of development strategy of city economy // *Economia Aziendale Online*. Vol.7. No.2: Issue 2/2016. 2016. URL:

<http://riviste.paviauniversitypress.it/index.php/ea/article/view/1822>. (0,47 друк. арк. / 0,15 друк. арк.; *внесок автора*: виявлено основні аспекти стратегії розвитку міської економіки).

2. Гайденко С.М. Актуальні питання управління підприємствами житлово-комунального господарства в сучасних економічних умовах // Електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету “Економіка та суспільство”, 2016. № 4. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-4/11-stati-4/286-velichko-v-v-gajdenko-s-m>. (Міжнародна індексація: Index Copernicus, CiteFactor). (0,47 друк. арк. / 0,23 друк. арк.; *внесок автора*: обґрунтовано рекомендації щодо формування моделі управління розвитком підприємств житлово-комунального господарства).

3. Гайденко С.М. Теоретичні аспекти розвитку підприємств житлово-комунального господарства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки”. № 24 / 2017 (ч. 1). С. 97-100. (Міжнародна індексація: Index Copernicus). (0,24 друк. арк.).

4. Гайденко С.М. Міжнародний досвід та вітчизняні тенденції розвитку житлово-комунального господарства на регіональному рівні // Культура народів Причорномор'я. 2011. №217. С. 9-11. (0,18 друк. арк.).

Другий результат висвітлено у публікаціях:

1. Гайденко С.М. Наукові складники розробки стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки”. № 19 / 2016. (ч. 1). С. 57-61. (Міжнародна індексація: Index Copernicus). (0,29 друк. арк. / 0,14 друк. арк.; *внесок автора*: обґрунтовано рекомендації та наукове підґрунтя щодо вдосконалення процесу розробки та реалізації стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства).

2. Гайденко С.М. Особливості формування стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства в умовах турбулентної економіки // Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство: колективна монографія / за заг. ред. К.С. Шапошникова та ін. У 2 томах. Херсон: ВД “Гельветика”, 2015. Т. 1. С. 229-246. (1,06 друк. арк. / 0,5 друк. арк.;

внесок автора: виявлено негативні особливості розвитку підприємств житлово-комунального господарства України; запропоновано комплекс дій по розробці стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства, а також основні етапи формування та реалізації стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства).

Третій результат висвітлено у таких публікаціях:

1. Гайденко С.М. Побудова алгоритму формування механізму реалізації стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: “Економіка і менеджмент”. № 24-1/2017. С. 93-96. (Міжнародна індексація: Index Copernicus, Google Scholar). (0,24 друк. арк.).

2. Гайденко С.М. Економетричне моделювання показників функціонування підприємств житлово-комунального господарства // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. № 2 (08) 2017. Частина 1. С. 91-97. (Міжнародна індексація: Google Scholar). (0,41 друк. арк.).

Четвертий результат висвітлено у таких публікаціях:

1. Гайденко С.М. Сценарний інструментарій стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки”. № 23 / 2017. (ч. 1). С. 138-142. (Міжнародна індексація: Index Copernicus). (0,29 друк. арк. / 0,14 друк. арк.; *внесок автора:* визначено напрями та обґрунтовано використання наукових складових розробки стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства на основі наукового підходу, що дозволить здійснити вибір відповідного сценарію розвитку в майбутньому).

Крім того, здобувачем проведено наукові пошуки, що в сукупності дозволили розглядати поняття «розвиток підприємств житлово-комунального господарства» як комплексний процес, результатом якого має стати покращення показників ефективності й результативності діяльності підприємств ЖКГ за рахунок надання споживачам більш якісних житлово-

комунальних послуг; сформувані стратегії розвитку підприємств з урахуванням SWOT-аналізу.

Практична цінність одержаних результатів дослідження.

Наукове значення розроблених у дисертаційній роботі наукових положень і методичних рекомендацій, полягає в науковому обґрунтуванні необхідності формування науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розробки та реалізації стратегій розвитку підприємств ЖКГ.

Практичне значення сформованих наукових положень полягає в тому, що розроблені наукові положення, методичні підходи та методичні рекомендації надають можливість управляти розвитком, формувати стратегії розвитку підприємств ЖКГ.

Результати досліджень впроваджені в діяльність: Департаменту бюджету і фінансів Харківської міської ради; КП “Харківводоканал; Північно-Східного наукового центру НАН та МОН України; КП “Харківські теплові мережі”.

Окремі теоретичні та методичні положення застосовуються в навчальному процесі Харківського національного університету імені О.М. Бекетова при викладанні навчальних дисциплін: “Статистика підприємств міського господарства”, “Організація і методика економічного аналізу”, “Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств міського господарства”, “Внутрішній економічний механізм підприємств міського господарства” та “Регіональна економіка”.

4. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження.

Отримані в дисертаційній роботі результати можуть бути використані в роботі комунальних підприємств, органів міського й регіонального управління в практиці розробки стратегії розвитку підприємств та програм реформування ЖКГ.

5. Повнота викладених наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За темою роботи автором опубліковано 20 наукових праць (11 - одноосібних) загальним обсягом 5,9 друк. арк., у тому числі 1 розділ - у колективній монографії обсягом 1,06 друк. арк., 8 наукових статей загальним обсягом 2,59 друк. арк., з них 6 - у вітчизняних наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 1 - у зарубіжному виданні.

У роботах відображено всі наукові положення, що виносяться на захист, висновки та розроблені рекомендації.

Результати дослідження здобувача також пройшли апробацію на 10 науково-практичних конференціях.

6. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Незважаючи на безсумнівні переваги і новизну, дисертаційна робота не позбавлена *деяких недоліків та дискусійних моментів*:

- Необхідно відзначити, що сучасні вимоги до викладу актуальності роботи передбачають кількісні оцінки при постановці проблеми. Ці оцінки здобувачем зроблені, але, на жаль, їм не найшлося обов'язкового місця в авторефераті дисертації (стор.1). Однак з вибором теми роботи пов'язаний один з недоліків. Здобувачем не виконаний аналіз захищених дисертацій по ключових словах теми роботи, що звичайно міститься в Додатку А, на підставі сайту бібліотеки ім. В.І.Вернадського за відповідний період. У зв'язку з цим тема роботи недостатньо позиціонована в часі й просторі щодо цілей, завдань дослідження, об'єкта, предмета тощо.

- За результатами дослідження досвіду організації управління розвитком підприємств житлово-комунального господарства інших держав, автор обґрунтовує необхідність використання змішаної моделі їх розвитку, яка враховує положення німецької моделі (основне значення віддається муніципалітетам) й французької моделі (широке залучення приватного сектору), а також зміщення пріоритетів функціонування вітчизняних

підприємств ЖКГ з «виживання» на розвиток. При цьому частка робіт англomовних авторів у списку використаних публікацій становить менш 2%, що вкрай мало для аналізу поглядів закордонних учених на досліджувану проблему (рекомендується не менш 20%).

- Слід зазначити як позитивний аспект роботи великий часовий інтервал, досліджений автором дисертації. Хочеться додати, що маючи у своєму розпорядженні динамічні ряди індексів зростання тарифів, інфляції, рівня відшкодування затвердженими тарифами фактичної собівартості за житлово-комунальні послуги по базовим підприємствам, сукупних ресурсів та витрат домогосподарств за період 2007-2016рр. по регіонах України, доцільно було б побудувати трендові моделі для вивчення протікання процесів в 2017-2020рр., щоб переконатися в інерційності системи. Це могло б стати потужною посилкою для формування стратегії розвитку підприємств ЖКГ.

- Як позитивний момент слід зазначити, що в роботі позначені концептуальні основи управління розвитком підприємств ЖКГ (стор. 40-49), однак не сформульовані гіпотези дослідження. Слід зазначити, що робота б виграла, якби здобувачем був підкреслений можливий синергетичний ефект, що має виникати при впровадженні запропонованого механізму реалізації та оцінки стратегій розвитку підприємств ЖКГ і вдосконаленні методів управління розвитком (стор. 153-170)

- На основі офіційних статистичних показників автором була складена аналітична таблиця (табл.3.1) у якій наведені фактори, що роблять істотний вплив на результативний показник - рівень оплати населення за ЖКП. Однак, з попереднього тексту неясно, на якій підставі з багатьох факторів впливу автором дисертації обрані зазначені - показник заборгованості населення з оплати за ЖКП, рівень відшкодування затвердженими тарифами фактичної собівартості за ЖКП, грошові доходи і/або сукупні ресурси домогосподарств. У результаті застосування інструментів економіко-математичного моделювання визначено, що саме ці чинники здійснюють вплив на визначений індикатор стану, розвитку підприємств. Відомо, що на рівень

оплати населення за послуги впливають десятки факторів. Практика відбору найбільш істотних факторів передбачає їхнє ранжирування на основі аналізу (за тривалий інтервал часу) частоти їхньої появи в публікаціях вітчизняних і закордонних учених, що займаються даною проблемою. Частота згадування факторів і збіжність думок учених на основі розрахунку коефіцієнта конкордації служать підставою вибору фактору для включення в регресійну модель.

Безсумнівно, застосування багатфакторного регресійного аналізу можна вважати удачею автора, однак робота б виграла при здійсненні апріорного ранжирування й покрокового виключення несуттєвих факторів, причому модель, або сімейство моделей, отримані таким чином, більш яскраво відображали б досліджувані автором процеси (стор.135-137).

- В цілому розділяючи позицію автора при проведенні SWOT-аналізу для оцінки середовища, в якому функціонують підприємства ЖКГ, маємо зазначити, що деякі твердження є дискусійними. Так, зазначена автором загроза - «необґрунтована демонополізація та приватизація ЖКГ може призвести до отримання об'єктів та мереж у розпорядженні інвесторів, які можуть не виконувати свої обов'язки та призведуть до зниження потенційних можливостей підприємств ЖКГ» (стор.157), на нашу думку недостатньо обґрунтована з огляду на діюче законодавство з питань приватизації.

Водночас, вказані недоліки принципово не змінюють загальну позитивну оцінку роботи Гайденка С.М.

7. Загальні висновки.

Дисертаційна робота Гайденка С.М. є завершеною самостійно написаною науковою працею, яка містить наукові положення, висунуті автором для прилюдного захисту, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в економіку та управління підприємств ЖКГ.

В процесі дослідження дисертант зміг одержати нові наукові результати, зробити важливі висновки та рекомендації. Практична цінність дисертаційної

роботи полягає в розробці конкретних рекомендацій, які можуть значно підвищити рівень управління розвитком підприємств галузі, дозволяють формувати стратегії розвитку підприємств з використанням сценарного підходу та запроваджувати механізми їх реалізації та оцінки. Дисертаційна робота Гайденка Сергія Миколайовича на тему «Формування та реалізація стратегій розвитку підприємств житлово-комунального господарства» представляє собою завершену працю, яка має достатню обґрунтованість та глибину пошуків.

Автореферат є ідентичним за змістом основним положення дисертації і достатньо повно відображає зміст дисертації та її основні висновки.

Таким чином, за своєю актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю дисертація Гайденка С.М. є закінченою науково-дослідницькою роботою і повністю відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 “Порядку присудження наукових ступенів” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №576 (зі змінами), які висуваються до кандидатських дисертацій та відповідає паспорту обраної спеціальності, а їх автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
Регіональне відділення Фонду державного
майна України по Полтавській області,
начальник

А.Ю.Бережна